

รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้าง บทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี*

Participation Model of Educational Stakeholders in Creating Science Local Wisdom Lesson of Phetchaburi Province

มณฑา จำปาเหลือง (Monta Jumpaluang)^{**}

เตือนใจ รักษาพงศ์ (Tuanjai Rugsapong)^{***}

เจษฎา บุญมาโฮม (Jesada Boonmahome)^{****}

เกรียงไกร จริยะปัญญา (Kriangkrai Jariyapanya)^{*****}

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยมีเหตุผลในการเลือก คือ เป็นผู้ที่ยินดีให้ข้อมูลกับผู้วิจัย หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์หรือมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งมีภูมิลำเนาใน 8 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี รวมทั้งหมด 37 คน ได้แก่ ครู 8 คน ประชาชน 9 คน นักศึกษา 20 คน มีการดำเนินการวิจัยใน 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ แนวคิดการมีส่วนร่วม และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการประชุมสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาได้มาประชุมร่วมกันในการกำหนดความต้องการ การสำรวจ และจัดลำดับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละอำเภอ 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้วยการอนุรักษ์เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละท้องถิ่นไว้ให้คงอยู่ และมีวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จผ่านการให้ประสบการณ์จริงและร่วมทำกิจกรรมภูมิปัญญาต่างๆ ของท้องถิ่น 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้วยการกำหนดหน่วยงานหลักและการส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ ในการขับเคลื่อนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ โดยจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา

* แหล่งทุนของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Funding of Office of Higher Education Commission)

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (Assist. Prof.Dr., in Department Educational Administration of Phetchaburi Rajabhat University)

*** ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีอุบลาราม จังหวัดกาญจนบุรี (Director of Watsiuplaram School, in Kanchanaburi Province)

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (Assist. Prof.Dr., of Nakhon Pathom Rajabhat University)

***** อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (Lecturer of Phetchaburi Rajabhat University)

เพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษาและสืบทอด) การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล ด้วยการมีแนวทางการติดตามผลและส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรมีการกำหนดผู้ติดตามและจัดตั้งหน่วยงานที่ทำการประเมินผล และ 5) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ นักเรียนและครูได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นจุดเด่นสร้างศูนย์การเรียนรู้ สถานศึกษามีนิทรรศการ มีแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมและประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้

คำสำคัญ : รูปแบบการมีส่วนร่วม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา การสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were to create participation model of educational stakeholders in formulating science local wisdom lesson of Phetchaburi Province. The 37 samples used in this research, purposively selected with proper reasons, were voluntary informants, or persons with scientific knowledge or knowledge on Phetchaburi local wisdom living in 8 districts of Phetchaburi Province consisting of 8 teachers, 9 people, and 20 students. The research was done in 2 steps, i.e., 1) documentary research on model and concept of participation and local wisdom, and 2) creation of participation model of educational stakeholders in formulating science local wisdom lesson of Phetchaburi Province. The instruments were structured interview form and focus group discussion. The statistics used in the study were content analysis.

The results were as follows:

Participation model of educational stakeholders to formulate science local wisdom lesson of Phetchaburi Province consisted of five stages: 1) decision making: educational stakeholders meeting for setting needs, survey, setting priority of local wisdom of each district, 2) planning: conserving local wisdom of each community and having successful method for transferring local wisdom by means of real experience and various activities of community, 3) implementation: determining core working units and their promotion in mobilizing implementation of local wisdom by developing school curriculum for students in studying and continuation of local wisdom, 4) monitoring and evaluation: having approaches for monitoring and promoting local wisdom transfer, determining persons responsible for monitoring, and establishing units for evaluation, and 5) benefit receiving: the students and teachers gaining more knowledge on local wisdom, administrators applying local wisdom as an outstanding point in creating learning centers, schools having exhibitions and local learning centers, and tourists coming into community resulting in local people's more income.

Key words: Participation model, Educational stakeholders, Formulating science local wisdom lesson

บทนำ

การบริหารและการจัดการทางการศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้สามารถมีความรู้และทักษะความสามารถให้นำประเทศก้าวสู่การแข่งขันกับประเทศต่างๆ หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาต้องจัดการศึกษาโดยได้รับความร่วมมือจากบุคลากรที่มีส่วนได้ ส่วนเสียในการบริหารและการจัดการทางการศึกษา ซึ่งกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษาที่สำคัญ คือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ ที่ต้องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมีหลักการจัดการศึกษา 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ที่สำคัญการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้ 1) มีเอกภาพด้านนโยบายและมี ความหลากหลายในการปฏิบัติ 2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภท 4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และ 6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน และการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน เพราะจะทำให้รู้สึกผูกพันกับงานหรือองค์กร (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2545 : 9) ผู้มีส่วนร่วมอาจจะเป็นบุคคลภายในหรือภายนอกหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรก็ได้ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมนั้นมีผลกระทบต่อส่วนรวมทั้งโดยตรงและทางอ้อม (เมตต์ เมตต์การุณ, 2547 : 37) โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในทางการศึกษาของผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครองจะร่วมกันคิดแก้ปัญหา ร่วมงานกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพื่อที่จะพัฒนาให้ทางการศึกษาของนักเรียนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยลงมือปฏิบัติช่วยเหลือกัน และร่วมรับผิดชอบตลอดจนยอมรับผลการทำงาน และพร้อมที่จะแก้ไขและพัฒนางานการศึกษาาร่วมกัน (ปรีดาวรรณ อินทวิมลศรี, 2548 : 38) แซดดิต และแวน (Shadid & Van, 1992 : 169) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญและการตัดสินใจ ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การประสานงาน ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อสร้างความเห็นชอบและความคาดหวัง ซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลต่างๆได้ โดยเฉพาะ ศศิวิมล จุลศิลป์ (2553 : 24) ได้นำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วม ของชุมชน ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมปรับ

แนวคิด 2) การมีส่วนร่วมในการสร้างจิตอาสา 3) การมีส่วนร่วมในการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน 4) การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางวางแผน มาร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงาน 5) การมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างสร้างสรรค์ โดยลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำหนดไว้มาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น 6) การมีส่วนร่วมในการมุ่งมั่นติดตามประเมินผล การดำเนินงานร่วมกันพัฒนาผลงาน และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง 7) การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียน และ 8) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ร่วมกันทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อชื่นชมผลงาน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาไทย เป็นความรู้ที่คนในแผ่นดินไทยมีหรือได้สร้างและสะสมเอาไว้อย่างต่อเนื่อง ตกทอดมาให้ลูกหลานคนไทยในแผ่นดินไทยรับไว้เป็นมรดก ทำให้เกิดผลดีต่อคนในแผ่นดิน อาจเป็นภาพรวมทั้งประเทศ หรือชุมชนเล็กๆ ส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศก็ได้ (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันมา ทั้งประสบการณ์และความรู้จากปากต่อปากและสั่งสมกันมาเป็นความรู้ที่เป็นองค์รวมและเป็นสิ่งที่มีค่าทางสังคม ซึ่งหากเลือกสรรความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม แล้วนำความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ของสถานศึกษาในประเทศไทย มาสอดแทรกเข้ากับกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์จะเป็นการนำฐานความรู้ที่มีอยู่เดิมในท้องถิ่นนั้นมาใช้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและพบเห็น และสามารถนำความรู้มาเชื่อมโยงเข้ากับชีวิตประจำวันและวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง (วิชาญ พันธุ์ประเสริฐ, 2551 : 59) โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลายประเภท ได้แก่ กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีพื้นบ้านตามปัจจัยสี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และกลุ่มที่ช่วยเสริมปัจจัยสี่ 3 กลุ่ม ได้แก่ คมนาคม อาชีพ และนันทนาการ (วีระพงษ์ แสงชูโต, 2544 : 67)

ดังนั้นแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนการสอนนั้นสถานศึกษาต้องรวบรวม ศึกษาและเก็บรักษาภูมิปัญญา สนับสนุนการจัดระบบความรู้ ระบบสารสนเทศของผู้ทรงภูมิปัญญา มีการเผยแพร่และการใช้สื่อมวลชนในการเผยแพร่ สนับสนุนให้ชาวบ้านและชุมชนเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษา การเก็บรักษา การถ่ายทอด ไปสู่คนใกล้ชิด บุตรหลาน รวมทั้งนักวิชาการที่มีเวลาเรียนรู้วิถีชีวิตและองค์ความรู้สถาบันต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ต้องปรับปรุงระบบการศึกษาให้เอื้อต่อวิถีชีวิตของชุมชนทั้งในส่วนของสถาบันการศึกษา ในส่วนของชุมชนและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาต้องปลูกฝังแนวคิดให้เด็ก และเยาวชนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา โดยการสนับสนุนเครือข่ายระหว่างผู้ทรงภูมิปัญญา บุคคล องค์กรต่างๆ เพื่อสร้างความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกัน (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 43) สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 2) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องวิถีชีวิตของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ จะถูกสะสม รวบรวม และกลั่นกรองจนกลายเป็นภูมิปัญญาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต การให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จะทำให้นักเรียนเข้าใจและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความรักความภูมิใจในความเป็นไทยแล้วยังจะช่วยให้เด็กเรียนรู้จักวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินชีวิต แนวทางการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติที่เหมาะสมที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะจะทำให้เด็กนักเรียนสามารถนำความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พบเห็นนำมาสู่ความรู้วิทยาศาสตร์ที่เป็นสากล เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนทบทวนคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาเสริมสร้างประยุกต์เข้ากับระบบการเรียนรู้ใหม่ให้เกิดความสมดุลระหว่างความเป็นสากลและความเป็นท้องถิ่นโดยปราศจากความรู้สึกละแวก (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2542 : 56) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร เชื้อวัฒนากุล (2550 : 69 - 70) ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงคำ ชุมชน และองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้ให้ความร่วมมือในการสำรวจและจัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดทำทำเนียบข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในสาขาความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชางานอาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน การวิจัยให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู พร้อมทั้งมีหน้าที่แสวงหาความจริงเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล ผลิตภัณฑ์ที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อกันประกอบกับเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายและมีชื่อเสียง ดังคำขวัญเมืองเพชรบุรีที่กล่าวว่า “เขาวังคู่บ้าน ขนมหวาน เมืองพระ เลิศล้ำศิลปะ แดนธรรมะ ทะเลงาม” ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น มาสร้างเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรีอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์ที่ต่อยอดความรู้เดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสามารถพัฒนากิจกรรมเพื่อนำสู่การจัดการเรียนรู้สาระวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของชาติต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเป็นการบูรณาการของทุกภาคส่วน โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเหตุผลในการเลือก คือ เป็นผู้ที่ยินดีให้ข้อมูลกับผู้วิจัย หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ ด้านวิทยาศาสตร์ หรือมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างดี ได้แก่ ครู จำนวน 8 คน ประชาชน จำนวน 9 คน นักศึกษา จำนวน 20 คน รวมทั้งหมด 37 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการประชุมสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมตามกรอบแนวคิดทั้ง 5 ขั้นตอนของการวิจัย เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างคำถาม ศึกษา

รูปแบบและสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือวัดผลและ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา วิเคราะห์หาค่า IOC และปรับแก้ไข ข้อความในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีคุณภาพตามเกณฑ์

2.2 วิธีการดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารแนวคิดที่ เกี่ยวข้องกับดำเนินการประชุมสนทนากลุ่ม ติดต่อประสานงานและนัดหมายกับผู้ที่จะเข้าร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม ได้แก่ พิธีกรดำเนินการ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย และเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็น และสถานที่ห้องประชุมซึ่งต้องใช้ประกอบการดำเนินการสนทนากลุ่ม ได้แก่ เอกสารรายชื่อผู้ร่วมประชุม กล้องถ่ายรูป เทปอัดเสียง ผู้บันทึกและสรุปผลการประชุม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการ โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Content Comparison) สร้างข้อสรุปอุปนัย (Analysis Induction) และข้อสรุปจากผู้เชี่ยวชาญ

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัย พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรีนั้นมีรูปแบบการมีส่วนร่วม ใน 5 กระบวนการ คือ 1) การมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ 2) ขั้นตอนการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และ 5) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี

จากแผนภาพผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. **การมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ** เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาได้มาประชุมร่วมกันในการกำหนดความต้องการ มีส่วนร่วมในการสำรวจและการจัดลำดับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละอำเภอได้เสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 3 ลำดับโดยอำเภอเขาย้อย ได้แก่ 1) วิถีชีวิตไททรงดำ 2) ผ้าทอไททรงดำ และ 3) บ้านไททรงดำ พร้อมทั้งให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับชาติพันธุ์ชาวบ้านที่อยู่ในอำเภอเขาย้อยนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นไททรงดำ สวมเครื่องแต่งกายเป็นผ้าไททรงดำที่มีเอกลักษณ์ต่างจากที่อื่นและลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไททรงดำ และได้มีการจัดตั้งศูนย์บ้านไททรงดำ จัดเป็นศูนย์ท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าชมและศึกษาลักษณะของบ้านไททรงดำ และที่โรงเรียนเขาย้อยวิทยาคมได้ให้นักเรียนสืบทอดวัฒนธรรม โดยจัดให้อยู่ในแผนการเรียนการสอนของโรงเรียน **อำเภอบ้านแหลม** ได้แก่ 1) ลูกประคบสมุนไพร ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แต่เดิม ปัจจุบันได้พัฒนาและหาสมุนไพรที่รักษาโรคอื่นๆ เพิ่มเติม 2) ระบบนิเวศป่าชายเลนวัดบางขุนไทร มีความอุดมสมบูรณ์ มีนักท่องเที่ยว นักศึกษาและนักเรียนมาเข้าชมและให้ความสนใจ โดยเฉพาะทะเลบางขุนไทรจะต่างจากที่อื่นๆคือมี “หอยเสียบ” อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก 3) แหล่งท่องเที่ยวชมหิ่งห้อย โดยให้ความรู้ว่ามีบริเวณที่ชมหิ่งห้อยจะ ได้แก่ บ้านบางลำพู วัดเขาตะเครา และบางตะบูน โดยเฉพาะที่อำเภอบางตะบูนจะมีการจัดงานประจำปีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชมหิ่งห้อยบางตะบูน **อำเภอเมืองเพชรบุรี** ได้แก่ 1) ช่างปูนปั้น เป็นภูมิปัญญาของช่างเมืองเพชรที่มีชื่อเสียงและมีเอกลักษณ์สมควรจะอนุรักษ์ไว้ ซึ่งมีการสอนนักเรียนในโรงเรียนวัดกุฎ โดยจัดให้เป็นวิชาเลือก และมีการจัดประกวดปูนปั้นในระดับประถมศึกษา 2) ลงรักปิดทอง 3) กลองยาว **อำเภอชะอำ** ได้แก่ 1) ป่านศรนารายณ์บ้านหุบกะพง มีชื่อเสียงในการผลิตสินค้าจากป่านศรนารายณ์ โดยส่งผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ มีขั้นตอนการผลิตที่แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในทางวิทยาศาสตร์ 2) บ้านทรงไทย มีการทำที่ “บ้านม่วง” เป็นงานที่มีคุณค่าสูงและหาได้ยาก จึงมีการอนุรักษ์โดยองค์การบริหารส่วนตำบลได้ทำตัวอย่างบ้านไว้ให้ศึกษา บ้านทรงไทยจะมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ส่วนตัวคือ มีเตี้ยและมีสลักมากกว่าบ้าน ไททรงดำ บ้านทรงไทยจะมีต้นทุนสูง 3) ดักหมึกสายด้วยหอยสังข์ โดยใช้เปลือกหอยสังข์ร้อยเรียงกันด้วยเชือกนำไปวางในทะเล จากนั้นหมึกจะเข้าไปอยู่ในหอยสังข์ สามารถจับหมึกสายได้โดยไม่ต้องใช้อวนหรือเบ็ด เป็นภูมิปัญญาที่หาได้ยากและใช้ต้นทุนน้อย นอกจากนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าภูมิปัญญาที่น่าสนใจและสมควรอนุรักษ์ไว้เนื่องจากกำลังจะสูญหายไปคือ “เพลงพื้นบ้าน” โดยปัจจุบันโรงเรียนวัดโตนดหลวงได้มีการบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน **อำเภอหนองหญ้าปล้อง** ได้แก่ 1) หมูบ้านกะเหรี่ยง ชาวกระเหรี่ยงนั้นมีการปลูกบ้านส่วนใหญ่ใช้ไม้ไผ่สร้างเป็นตัวบ้าน ยกพื้นสูงและใช้หญ้าคามุงเป็นหลังคา 2) ข้าวห่อกระเหรี่ยง ชาวกระเหรี่ยงเมื่อจะทำข้าวห่อกระเหรี่ยงจะใช้ใบไผ่ห่อข้าวเหนียวเป็นรูปสามเหลี่ยมแล้วนำไปต้ม โดยมีประเพณีข้าวห่อกระเหรี่ยงเดือนเก้าข้าวห่อ โดยเฉพาะที่โรงเรียนหนองหญ้าปล้องวิทยา ได้อนุรักษ์ประเพณีนี้ไว้ โดยการจัดประเพณีเดือนเก้าข้าวห่อขึ้นทุกๆ ปี 3) ข้าวไร่ เป็นวิธีการปลูกข้าวตามภูเขาหรือเรียกว่า ข้าวหยอด **อำเภอแก่งกระจาน** ได้แก่ 1) อนุรักษ์พันธุ์นกเงือก นกเงือกจะมีคู่เดียวซึ่งควรอนุรักษ์ไว้เพื่อไม่ให้สูญพันธุ์ ซึ่งในจังหวัดเพชรบุรีจะมีนกเงือกที่แก่งกระจานเพียงแห่งเดียว 2) ถั่วงอกไม้แก่งกระจาน เป็นถั่วงอกไม้ป่าที่หายากซึ่งจะอยู่บนแก่งกระจาน 3) การต่อเรือ ใช้ในการหาปลาบริเวณเขื่อนแก่งกระจาน 4) ข้าวห่อกระเหรี่ยง จะแตกต่างจากข้าวห่อกระเหรี่ยงของอำเภอหนองหญ้าปล้อง คือ เป็นประเพณีเรียกขวัญของชาวกระเหรี่ยง โดยการทำข้าวเหนียว

มาห่อด้วยใบตอง มัดให้เป็นรูป 3 เหลี่ยมและนำไปต้มในน้ำประมาณ 15 ชั่วโมง กินกับน้ำจิ้ม จะมีการแห่โดยผู้เฒ่าจะเป็นคนตีปี่ที่ตีขลุ่ยและแห่ไปทั่วหมู่บ้านเพื่อเรียกขวัญ **อำเภอบ้านลาด** ได้แก่ 1) วัวลาน เดิมเป็นการฝึกวัวให้แข็งแรง หลังจากการหยุดพักในการทำนา โดยการนำวัวมาผูกกับหลักไม้และให้วิ่งลอบเป็นวงกลม เหมือนกับการนวดข้าว ปัจจุบันนำมาเป็นการละเล่น แข่งขันวัวลาน สืบทอดกันมาจนถึงลูกหลาน 2) วัวเทียมเกวียน 3) การปลูกต้นตาล **อำเภอท่ายาง** ได้แก่ 1) โครงการชิงห่มัน เป็นโครงการตามพระราชดำรินของในหลวง 2) กล้วยหอมทอง เป็นผลผลิตของชาวท่ายาง ที่ส่งออกขายทั้งภายในและต่างประเทศ 3) มะนาวเพชร เป็นอาชีพท้องถิ่นที่ทำกันเกือบทุกครัวเรือน เพราะมะนาวมีราคาแพงและมีเอกลักษณ์คือมีกลิ่นหอมกว่ามะนาวที่ปลูกในพื้นที่อื่นๆ เมื่อนำไปปลูกในพื้นที่อื่นแล้วจะออกผลไม่ดีหรืออาจจะไม่ออกผลเลย ไม่มีกลิ่นหอม

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษามาร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงาน โดยนำสิ่งที่ร่วมคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการร่วมกันใน 2 เรื่อง ได้แก่ 1) การอนุรักษ์เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละท้องถิ่นไว้ให้คงอยู่ ได้แก่ ควรเสริมสร้างความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเยาวชนเพื่อให้เขาเข้าใจ โดยให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำกับผู้ใหญ่ เพื่อสร้างความรักที่จะดำเนินตามผู้ใหญ่ และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละท้องถิ่นไว้ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และถ่ายทอดไปสู่ลูกหลานต่อไป และปราชญ์ชาวบ้านผู้มีความรู้ต้องถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและผู้สนใจ เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหายไป และผู้นำชุมชน ส่วนราชการควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ 2) วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จต้องมีการวางแผน ได้แก่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยายในแต่ละครอบครัวต้องทำให้เยาวชนได้รับประสบการณ์จริง และให้เยาวชนเข้าร่วมในการทำกิจกรรมภูมิปัญญาต่างๆ ของท้องถิ่น ให้ปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ถ่ายทอดเพื่อให้ได้ข้อมูลภูมิปัญญาที่ถูกต้องให้นักศึกษา ผู้เรียนเข้าไปศึกษาในชุมชนและในสถานที่จริง เพื่อให้ได้เห็นสภาพพื้นที่และเข้าใจการเกิดขึ้นและคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน และเข้าใจถึงวิธีการที่จะอนุรักษ์ไว้ได้อย่างไร ควรจัดตั้งศูนย์ในแต่ละท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้าไปเยี่ยมชมได้ตลอดเวลา และควรส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาร่วมกันกำหนดเพื่อสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการใช้บทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับ 1) การกำหนดหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล สถานศึกษาและหน่วยงานราชการต่างๆ และ 2) การส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบล สถานศึกษาและหน่วยงานราชการต่างๆ โดยในที่ประชุมผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในการเผยแพร่ต้องคิดก่อนว่าจะถ่ายทอดภูมิปัญญาต่างๆ ได้ด้วยวิธีใด เนื่องจากภูมิปัญญาต่างๆ นั้นอาศัยประสบการณ์ เช่น การทำขนมหวานต้องใช้น้ำมะนาวกรีดหน้าขนมก่อนนำไปนึ่งจะทำให้ขนมฟู ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถอธิบายในทางวิทยาศาสตร์ให้เด็กรุ่นใหม่เข้าใจได้ ซึ่งจะเกิดการยอมรับเชื่อถือ และเข้าใจได้ง่าย ดังนั้นควรมีวิธีการที่จะอธิบายวิธีการทางภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละอำเภอไปในทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นเหตุเป็นผล สามารถพิสูจน์ได้ เพื่อให้เด็กรุ่นใหม่ได้เข้าใจง่ายขึ้น และมีความเชื่อถือใน

แนวคิดอื่นๆ ที่สำคัญควรมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นให้อยู่ในหลักสูตรการจัดการศึกษา โดยจัดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาและสืบทอด

4. การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา ร่วมกันประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกันพัฒนาผลงาน และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางที่จะมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลใน 2 แนวทาง ได้แก่ 1) การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละอำเภอ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดค่ายศึกษา เพื่อให้ผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ และเชิญผู้ชำนาญการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ มาให้ความรู้ และร่วมกันดำเนินการในกระบวนการทำต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพื่อถ่ายทอดภูมิความรู้ต่างๆ ที่เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์และให้เหตุผลและผลได้ให้กับเยาวชนต่อไปให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิทยาศาสตร์ และปราชญ์ควมร่วมกันเชื่อมโยงแนวคิดทางวิทยาศาสตร์กับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆในแต่ละอำเภอ 2) แนวทางการติดตามผลการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละอำเภอ ต้องมีการประเมินผลที่มีระบบอย่างรัดกุม ชัดเจน จากการวางนโยบายและแผนแล้ว เมื่อเขตพื้นที่การศึกษามอบหมายให้สถานศึกษาดำเนินการตามนโยบายแล้วควรมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้งานเป็นไปอย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จ โดยทุกฝ่ายร่วมกันคิดร่วมกันควรจะต้องร่วมกันติดตามและมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย ในกระบวนการวางแผน ควรมีการกำหนดผู้ติดตามประเมินผล หรือจัดตั้งหน่วยงานที่ทำการประเมินผลการดำเนินการ โดยเฉพาะเพื่อติดตามและกระตุ้นให้เกิดกระบวนการถ่ายทอดความรู้อย่างจริงจัง

5. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษามีความภูมิใจที่ได้เห็นภูมิปัญญาได้รับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ยั่งยืนของภูมิปัญญา การถ่ายทอดบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ในแต่ละอำเภอของเพชรบุรีให้กับผู้เรียนที่อยู่ในท้องถิ่น ซึ่งจะเกิดผลดีที่เกิดกับทุกฝ่าย ได้แก่ 1) นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง 2) ครูจะได้รับความรู้เพิ่มเติมโดยเฉพาะครูที่ไม่ได้มีภูมิปัญญาอยู่ในท้องถิ่นภูมิปัญญานั้นๆ จึงทำให้ครูเกิดความเข้าใจมากขึ้นจนสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างถูกต้อง 3) ผู้บริหาร สามารถนำภูมิปัญญาต่างๆ มาเป็นจุดเด่น เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ครู และนักเรียน ซึ่งอาจจะสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ 4) สถานศึกษามีนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับผู้สนใจได้ศึกษา สร้างการท่องเที่ยว และมีการจัดทำเป็นหลักสูตรเพิ่มเติม และ 5) ท้องถิ่นมีแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้

การอภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี มีรูปแบบการมีส่วนร่วมใน 5 กระบวนการ คือ 1) การมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ 2) ขั้นตอนการวางแผน 3)การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4)การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และ 5) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินฉัตร ปะโคทั้ง (2549 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาชั้น

พื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น โรงเรียนกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่ามี 5 กลุ่มในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน การระดมทุน และการสร้างความสัมพันธ์ ที่สำคัญ พบว่า มีรูปแบบที่เป็นกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การระดมความคิด 2) การร่วมวางแผน 3) การร่วมลงมือทำ 4) การร่วมติดตามประเมินผล และ 5) การรับประโยชน์ร่วมกัน

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีรูปแบบการมีส่วนร่วมใน 5 กระบวนการ โดยมีรายละเอียดในแต่ละกระบวนการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาได้มาประชุมร่วมกันในการกำหนดความต้องการ มีส่วนร่วมในการสำรวจ และการจัดลำดับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละอำเภอ ได้เสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 3 ลำดับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาที่เข้าร่วมประชุมในแต่ละอำเภอได้มีการแสดงองค์ความรู้ที่อยู่ในตนเองและพยายามถ่ายทอดด้วยความยินดี โดยการให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละอำเภอของตนเองทั้งในเรื่องประวัติ ความเป็นมา วิถีดำเนินการและกิจกรรมที่ชุมชนร่วมกันทำมา และการส่งเสริมและอนุรักษ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการแสดงความรัก ความห่วงหาและมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษา ได้แก่ ครูที่มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นของตนเองในเพชรบุรีซึ่งมีหน้าที่ในอนาคตที่ต้องจัดการเรียนการสอน และเจ้าของภูมิปัญญาซึ่งก็คือประชาชนที่ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้มาประชุมร่วมกันระดมสมองในการกำหนดความต้องการ มีส่วนร่วมในการสำรวจ และจัดลำดับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละอำเภอ สอดคล้องกับแนวความคิดของ จินฉนวน วัชร ปะโคทัง (2550 : 113) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้นต้องเปิดโอกาสให้กระบวนการระดมความคิด (Brainstorming Participation) เพื่อร่วมกันคิดค้นและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาในลักษณะของการร่วมคิดที่มาจากทุกฝ่าย และ อรรถัย กักผล (2548 : 8) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางทางเลือก และการตัดสินใจในโครงการที่ยอมรับร่วมกัน อีกทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละท้องถิ่นมีความหลากหลายตามสภาพท้องถิ่นทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี โดยยังคงเอกลักษณ์และความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งประเวศ วะสี (2534 : 40 -45) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการสะสมขึ้นจากประสบการณ์ของคนในสังคมที่อยู่ในท้องถิ่น ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาภายนอก จึงมีความจำเพาะกับท้องถิ่น มีความเป็นบูรณาการสูงสามารถเชื่อมโยงระหว่าง ชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

2. ขั้นตอนการวางแผน เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาร่วมประชุม เพื่อวางแผนการดำเนินงานโดยนำสิ่งที่ร่วมคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน โดย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการร่วมกัน กำหนดกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการเพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ได้แก่ การอนุรักษ์และวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละท้องถิ่นไว้

ให้คงอยู่ โดยปราชญ์ชาวบ้านและผู้มีความรู้ต้องถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนลูกหลาน ส่วนราชการควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ ใช้วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านในแต่ละครบครัว การทำให้เยาวชนได้รับประสบการณ์จริง และร่วมทำกิจกรรมในชุมชนและสถานที่จริง เพื่อให้ได้เห็นสภาพพื้นที่และเข้าใจการเกิดขึ้นและคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน การจัดตั้งศูนย์ในแต่ละท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้าไปเยี่ยมชมได้ตลอดเวลา และควรส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาได้มีโอกาสนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จัดลำดับไว้ในขั้นตอนการร่วมคิดตัดสินใจมากำหนดเครื่องมือ วิธีการ และหน่วยงานที่จะมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันวางแผนให้พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยายในแต่ละครอบครัว ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้มีความรู้ ต้องให้เยาวชนและนักศึกษาต้องลงพื้นที่ในชุมชนให้เข้าใจและเข้าถึงการคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงในการนำสู่การถ่ายทอดในสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัชวาลย์ ทัดศิวัช (2551 : 31-32) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ เป็นขั้นตอนที่ต้องให้ประชาชนทราบวิธีการที่จะดำเนินการวางแผนด้วยตนเอง ที่ประชาชนสามารถกระทำได้ ซึ่งเป็นการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน (อุดม เหลืองสด, 2545 : 19 -20) รวมทั้งเป็นการนำสิ่งที่ร่วมคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกัน (จิณวัตร ปะโคทั้ง, 2550 : 113) อีกทั้งการจะถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นต้องอาศัยการสืบทอดภายในครัวเรือนหรือเฉพาะครอบครัว เพราะเป็นการสืบทอดความรู้ความชำนาญที่มีลักษณะเฉพาะบุคคล บางอย่างมีการหวงแหนและเป็นความลับในสายตระกูล การฝึกจากผู้รู้ชำนาญเฉพาะที่ผู้สนใจได้ไปขอรับการถ่ายทอดวิชาการ ผู้รู้อาจเป็นญาติหรือไม่ใช่ญาติ หรืออาจอยู่นอกชุมชนก็ได้ (ปฐม นิคมานนท์, 2535 : 279 – 281)

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาร่วมกันกำหนดแนวทางเพื่อสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการใช้บทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการกำหนดหน่วยงานหลักและการส่งเสริมของหน่วยงานต่างๆ เพื่อการขับเคลื่อนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ โดยอาศัยองค์การบริหารส่วนตำบล สถานศึกษา และหน่วยงานราชการต่างๆ โดยเฉพาะสถานศึกษาควรมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษาและสืบทอด ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาต่างๆ ต้องสามารถอธิบายในทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นเหตุเป็นผลที่สามารถพิสูจน์ได้ เพื่อให้เด็กรุ่นใหม่เข้าใจได้ง่าย ซึ่งเป็นการสร้างการยอมรับ และความเชื่อถือ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาได้มีโอกาสร่วมกันกำหนดหน่วยงานหลักที่ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล สถานศึกษา และหน่วยงานราชการต่างๆ จะต้องช่วยกันขับเคลื่อนและส่งเสริมซึ่งกันและกันในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริญญา จันทน์แจ่มและคณะ (2557:167) ที่ได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากสู่เยาวชนของชุมชนชาวไทย-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีพบว่า จากการสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อเสนอแนะในการเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เยาวชน สร้างเครือข่ายเยาวชนและกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรจัดกิจกรรมการส่งเสริมโดยอาศัยความร่วมมือของสถานศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล การเพิ่มงบประมาณ และการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ แนวคิดของ ชำนาญ ปาณา

วงศ์ (2543 : 7) ที่ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลหรือคณะบุคคลนั้นสามารถเข้ามาสนับสนุนทำกิจกรรมต่างๆอย่างสมัครใจเพื่อการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านทรัพยากร การประชาสัมพันธ์และการประสานงาน (จิราพร ธรรมเจริญ, 2553 : 40-41) อีกทั้งการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นต้องมีหน่วยงานและสถาบันต่างๆทั้งของรัฐและเอกชนต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนชุมชนมีทางเลือกของตนเอง โดยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาที่ต้องมีการรวบรวม ศึกษาและเก็บรักษาภูมิปัญญา จัดระบบความรู้ ระบบสารสนเทศของภูมิปัญญาและหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงาน รวมทั้งการดำเนินการการผลิตสื่อ กระบวนการเผยแพร่และการใช้สื่อมวลชนในการเผยแพร่ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 43)

4. การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาร่วมกันประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกันพัฒนาผลงาน และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ซึ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางที่จะมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหน่วยงานและกำหนดผู้ที่ทำหน้าที่ติดตาม มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีแนวทางการติดตามการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาได้มีโอกาสกำหนดให้ผู้ที่มีความรู้ที่เป็นปราชญ์ในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งร่วมมือกันวางระบบการประเมินผลที่เป็นระบบ กล่าวคือ มีการกำหนดนโยบายจากเขตพื้นที่ กำหนดให้สถานศึกษาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และมีหน่วยงานที่มีหน้าที่ติดตามประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปราณี ไกลักดีสวัสดิ์และวิโรจน์ เกษภูลักษ์ (2558:1469 - 1470) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา เขื่อนขุนด่านปราการชล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำอย่างเข้มแข็ง มีการจัดประชุมพูดคุยและบริหารจัดการติดตามการบริหารจัดการน้ำด้วยตนเองและให้ข้อเสนอแนะแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยรัฐทำหน้าที่ส่งเสริมและเปิดโอกาสพร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็น สอดคล้องกับแนวคิดของ มยุรี ศรีอุดร (2548 : 13) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประเมินผลนั้นต้องร่วมกันปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งการร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ และต้องวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน เพื่อค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องและแนวทางแก้ไขปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ (Cohen and Uphoff, 1980 : 213-218 อ้างถึงใน บุญเพ็ง วงศ์หนองบัวธรรม, 2550 : 11-13)

5. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษามีความภูมิใจที่ได้เห็นภูมิปัญญาได้รับการถ่ายทอดสู่ผู้เรียนในท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อจะนำไปสู่ความยั่งยืนของภูมิปัญญา ซึ่งการถ่ายทอดบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ในแต่ละอำเภอของเพชรบุรีให้กับผู้เรียนที่อยู่ในท้องถิ่น จะเกิดผลดีที่เกิดกับทุกฝ่าย ได้แก่ ครู ผู้บริหาร นักเรียน สถานศึกษา และท้องถิ่น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการศึกษาได้มีโอกาสระบุดผลประโยชน์ที่เกิดกับทุกฝ่ายอย่างครอบคลุมเมื่อดำเนินการถ่ายทอดบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวิทยาศาสตร์ ทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหาร สถานศึกษา และท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าผู้บริหารได้เห็นความสำคัญและ

กระตุ้นให้ครูได้เรียนรู้และนำบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน ครูและนักเรียนจะมีประสบการณ์และได้รับความรู้เพิ่มขึ้น สถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ จัดนิทรรศการ จัดและจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่สถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้และมาท่องเที่ยว เป็นการสร้างรายได้ทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิวิมล จุลศิลป์ (2553:24) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษานั้นการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์โรงเรียนและชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งทางตรง และทางอ้อม เพื่อชื่นชมผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดย โรงเรียนนำผลงานนักเรียน ผลงานของโรงเรียนมาเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ มีการจัดตลาดนัดความรู้ และจัดทำเอกสารเผยแพร่ จัดประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย คุรบอกผ่านนักเรียน ประชุมผู้ปกครอง ผู้บริหารและครูพบปะพูดคุยกับชุมชนตาม โอกาสต่างๆที่โรงเรียนและชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีสมานฉันท์และเอื้ออาทรซึ่งกัน และกัน (จิณฉัตร ปะโคทอง, 2550 : 113) อีกทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเมื่อดำเนินการถ่ายทอดให้กับผู้เรียนแล้ว นั้นก่อให้เกิดผลประโยชน์ ทั้งด้านการปลูกฝังแนวคิดให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา ทำให้เกิด เครือข่ายระหว่างผู้ทรงภูมิปัญญา บุคคล องค์กรต่างๆ เพื่อสร้างความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิด ความสัมพันธ์ การยกย่องให้เกียรติกันของคนทุกกลุ่มในชุมชนให้มีความเข้าใจในคุณค่าของภูมิปัญญาได้และ ประยุกต์ภูมิปัญญาใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้เต็มตามศักยภาพ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 43)

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาควรให้ความสำคัญในการนำปราชญ์ท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างบทเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เสริมองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์
- 1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดแผนกลยุทธ์ นโยบายที่นำสู่การปฏิบัติอย่างเป็น รูปธรรม และควรมีการกำหนดหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ในการติดตามผลการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัด การศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติ

- 2.1 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมนั้น ต้องอาศัยผู้บริหารที่ต้องสร้างความตระหนักและกระตุ้นให้ครูได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในจัดกิจกรรมการเรียน การสอน
- 2.2 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจาก หน่วยงานต่างๆที่อยู่ในชุมชน ได้แก่ ปราชญ์ท้องถิ่น ครู องค์กรบริหารส่วนตำบลโดยสถานศึกษาต้องเป็น หน่วยงานหลักในการประสานงานเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ทำการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ เพชรบุรีในด้านต่างๆ เช่น ด้านประวัติศาสตร์ ด้านแหล่งท่องเที่ยว และด้านศาสนา เป็นต้น

3.2 ควรจัดทำแผนกลยุทธ์ในการนำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของเพชรบุรีในด้านต่างๆ เช่น ด้านประวัติศาสตร์ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านศาสนา เพื่อให้เกิดผลในเชิง ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมสามัญศึกษา. (2544). **ภูมิปัญญาไทย: เอกสารประกอบการสัมมนาการประกันคุณภาพการศึกษา ณ**

โรงแรมแอมบาสเตอร์ซีดี พัทยา วันที่ 6 – 9 พฤษภาคม 2544.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **การปรับกระบวนทัศน์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย: สรุปสาระสำคัญ**

จากประสบการณ์ผู้ทรงภูมิปัญญา. วัฏจักรการศึกษา, 7 (365) : 14- 43.

จรรย์ดา จันท์แจ่ม และคณะ. (2557). **แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญา**

ผ้าจกสู่เยาวชนของชุมชนชาวไทย-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วารสารวิชาการ Veridian

E – Journal ปีที่ 7, ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม):167.

จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2549). **รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน**

ดีเด่น โรงเรียนกันทรารมณัฏ จังหวัดศรีสะเกษ. ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยบูรพา.

จิราพร ธรรมเจริญ. (2553). **รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองใน**

การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม

เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2551). **การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participative Public Governance) :**

ความท้าทายใหม่ขององค์การภาครัฐบนปฏิสัมพันธ์กับสาธารณะ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชำนาญ ปานาวงศ์. (2543). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียน**

ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร : การศึกษาพหุกรณี.

วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนการศึกษา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญเพ็ง วงศ์หนองบัว. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ :**

กรณีศึกษาประชาชนในเมืองไผ่ทาม ในนครหลวงเวียงจันทน์. การค้นคว้าแบบอิสระ.

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปฐม นิคมานนท์. (2535). การค้นหาความรู้และระบบการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน: การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา. ชมรมผู้สนใจงานวิจัยทางการศึกษา 9-12 ตุลาคม. มปท.
- ประเวศ วะสี. (2533). การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. การสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ปรีดาวรรณ อินทรวิมลศรี. (2548). รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนกรุงเทพมหานคร. ปรียุณานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). ยกเครื่องโรงเรียนรัฐ. สานปฏิรูป. 2 (20):55 - 61.
- วิชาญ พันธุ์ประเสริฐ. (2551). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูวิทยาศาสตร์เพื่อออกแบบบทปฏิบัติการที่สอดคล้องกับปัญหาท้องถิ่น. การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- เมตต์ เมตต์การุณ. (2547). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. กรุงเทพฯ : บัค พอยท์.
- ศศิธร เชื้อวัฒนากุล. (2550). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศศิวิมล จุลศิลป์. (2553). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้กระบวนการเอ ไอ ซี. วารสารสุนารี. ฉบับที่ 4 เล่มที่ 2 ; ธันวาคม (17-31).
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2545). รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. วารสารวิชาการ. 8:9 -11; มกราคม.
- สุปราณี โล่ภักดีสวัสดิ์ และวิโรจน์ เกษภูมิลักษณ์ (2558): การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา เขื่อนขุนด่านปราการชล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก. วารสารวิชาการ Veridian E – Journal ปีที่ 8, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม) : 1469 – 1470.
- อรรถัย กักพล. (2548). คู่คิด คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์.
- อุดม เหลืองสด. (2545). การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและคุณภาพนักเรียนตาม มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนบ้านเก่าวิทยา จังหวัด กาญจนบุรี. ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ภาษาต่างประเทศ

- Shadid, W. A., & Van Koningsveld, P. S. (1992). Islamic primary school. In W. A. R., Islam in Dutch society: Current developments and future prospects. Kampen: Kok Pharos Publishing House.